

Zeno FODOR

Colocviul teatrelor minoritare

Renăscut din inițiativa Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Ministerului Informațiilor Publice, *Colocviul Teatrelor Minoritare* a avut loc la Gheorgheni, în perioada 12–16 septembrie 2001 (edițiile anterioare, din 1978, 1980 și 1992, se ținuseră la Sf. Gheorghe). Programul a fost foarte dens: în 5 zile au fost prezentate 14 spectacole și au avut loc 4 dezbateri asupra acestora. Spectatorii, prezenți în mare număr, au putut viziona: *Tragedia omului* de Imre Madách (Teatrul Studio „Kiss” din Oradea), *Ușa închisă* de J. Graham Reid (Compania „Szigligeti” a Teatrului de Stat din Oradea), *La gongul spart* (spectacol de cabaret al Teatrului „Csiky Gergely” din Timișoara), *Unde-i revolverul?* de Gábor Görgey (Teatrul „Tomcsa Sándor” din Odorheiu Secuiesc), *Ziua moartă* de Ernst Barlach (Secția germană a Teatrului „Radu Stanca” din Sibiu), *Fierarul satului* de Sándor Petőfi (Teatrul Studio „Figura” din Gheorgheni), *Vânzătorii de Haloimes* de Șalom Alehem (Teatrul Evreiesc de Stat din București), *Legământul de sânge* de Ramón del Valle-Inclán (Teatrul „Csiky Játékszín” din Miercurea Ciuc), *Lungul drum al zilei către noapte* de Eugene O’Neill (Teatrul German din Timișoara), *Alexanderplatz* – montaj din texte de Alfred Döblin, Hermann Hesse, Christopher Isherwood, Egon Erwin Kisch, Siegfried Lenz, Thomas Mann și Rainer Maria Rilke (spectacol realizat în colaborare de Fundația „Arteast” și Teatrul „Underground” din Târgu Mureș), *Testamentul lui Bacchus*

– spectacol de teatru-dans inspirat din *Occisio Gregorii Vodae* (Ansamblul de dans „Háromszék” din Sfântu Gheorghe), *Cvartetul* de György Spiró (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj), *Kasimir și Karoline* de Ödön von Horvath (Teatrul „Tamási Áron” din Sfântu Gheorghe), *Cu mâna pe ciocan* de Miloš Nicolić (Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe). Acest din urmă colectiv a fost prezent în virtutea faptului că regulamentul Colocviului prevede și participarea teatrelor românești, cu condiția să prezinte o piesă scrisă de un dramaturg minoritar sau una care tratează o problemă legată de viața minorităților.

Deși nivelul artistic al festivalului a fost unul mediu, deși nici un spectacol nu a constituit o revelație, nici o concepție regizorală și nici o interpretare actoricească nu m-au entuziasmat peste măsură, consider totuși că acest Colocviu a fost o reușită și că el a constituit un moment important în viața teatrală românească a acestui an.

În primul rând, este bine că acest Colocviu – care ne permite să evaluăm locul pe care îl ocupă în viața teatrală românească teatrele care joacă în limbile unor minorități naționale (deocamdată în maghiară, germană sau idiş, în viitor poate și în alte limbi) – a renăscut din propria-i cenușă și își propune (datorită sprijinului pe care autoritățile locale l-au promis Teatrului „Figura”, organizatorul manifestării) să devină periodic (din doi în doi ani); în al doilea rând, Colocviul ne dă ocazia

András LÓRANT și Márdirosz ÁGNES în **Legături de sânge** de Valle-Inclán

să observăm și să analizăm particularitățile și bogăția pe care aceste teatre – care „sug la două țâțe“, cum spunea un participant, care se hrănesc adică atât din experiența și tradiția teatrului românesc, cât și din cele ale culturii teatrale de care sunt legate prin limbă și spiritualitate – le aduc în viața noastră teatrală; în al treilea rând, am putea constata că teatrele minoritare nou înființate, subvenționate sau particulare, se străduiesc, și în bună măsură reușesc, să țină pasul, din punct de vedere calitativ, cu teatrele vechi, puternice, evident mult mai experimentate; în al patrulea rând, deși unele teatre nu au adus spectacolele lor cele mai reprezentative, am descoperit cu

satisfacție că limbajul scenic cu care aceste trupe se adresează spectatorilor este extrem de variat: de la teatrul realismului psihologic (de ex. *Cvartetul*, în regia lui István Kövesdy, un spectacol de o remarcabilă omogenitate și un înalt profesionalism, aflat la un pas de marea performanță), trecând prin teatrul expresionist (*Kasimir și Karolina*, gândit de regizorul László Bocsárdi, vizualizat de scenograful József Bartha și interpretat aproape impecabil de actori – în primul rând de Tibor Pálffy, Tibor Szabó și László Szakács), până la teatrul-dans (de exemplu *Legământul de sânge*, în care textul suprarrealist al lui Valle-Inclán e transpus cu fantezie în limbajul nonverbal al flamencoului de

către regizorul László Béres și coregraful Lóránt András, susținuți în demersul lor și de scenografia inspirată a lui Judit Dobre-Kóthay, precum și de tinerii interpreți care, deși actori de teatru dramatic, se dovedesc a fi foarte buni, foarte expresivi și atunci când sunt obligați să ne transmită sentimente și gânduri numai prin gesturi, mișcare și dans).

Am mai remarcat plăcerea cu care spectatorii, așezați confortabil la măsuțe cu 2-3 scaune, consumând cafea, vin sau răcoritoare, într-o atmosferă specifică anilor '20-'30 ai secolului trecut, au urmărit cabaretul *La gongul spart*, realizat pe texte de Jenő Rejtő (trei interpretări pline de vervă și fantazie i s-au datorat lui Pavel Bartoš), între care actorii cu voci remarcabile ne-au delectat cu șlagăre ale epocii; sau frenezia pe care ne-a transmis-o tuturor spectacolul *Cu mâna pe ciocan* care, în regia inspirată a lui Theo Herghelegiu, a știut să ne vorbească cu umor, ironie și autoironie, fără complexe, fără încrâncenare, fără inhibiții despre amestecul și conviețuirea diferitelor etnii, aici, în această parte a Europei, oferindu-ne și două interpretări deosebite: a loanei Gajdó și a lui László Szakács; precum și interpretările demne de luat în seamă ale lui Lóránd Váta și László Mátray (*Alexanderplatz*), Ida Jarcsek-Gaza (*Lungul drum al zilei către noapte*),

Enikő Szabó (*Legământul de sânge*), Robert Dunkler (*Unde-i revolverul?*) și ale celor patru interpreți ai *Cvartetului*: Ferenc Boér, Dezső Nagy, Júlia Albert și Katia Panek.

Colocviul a avut și câteva neîmpliniri (le putem spune și nereușite sau greșeli de organizare): din diverse motive au absentat Compania „Tompá Miklós“ a Teatrului Național din Târgu Mureș, Compania „Harag György“ a Teatrului de Nord din Satu Mare, precum și Universitățile de Artă Teatrală care pregătesc actori în limbile minorităților naționale; traducere la cască nu a existat decât la spectacolul Teatrului Evreiesc; spectacolul Secției germane de la Sibiu nu a avut nici măcar un sinopsis în altă limbă; și ceea ce mi s-a părut mai grav – au absentat criticii de teatru cei mai cunoscuți, atât cei tineri, cât și vârstnici; dar au lipsit și dramaturgii (deși Colocviul ar trebui să fie, să devină și un forum de dezbatere a situației dramaturgiei create de scriitorii din rândurile minorităților și a prezenței acestei dramaturgii pe scenele românești), precum și regizorii, iar unele colective teatrale au plecat acasă fără să mai asiste la discutarea spectacolelor lor. Dar să fim optimiști și să sperăm că la ediția din 2003 toate aceste minusuri vor fi remediate. Colocviul acesta – cum spuneam – e important și merită un efort în acest sens.

Juriul – alcătuit din István Zsehránszky (critic de teatru), József Kötő (istoric de teatru, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj), Ildikó Ungvári-Zrinyi (profesoară la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu Mureș), István L. Sándor (critic de teatru din Budapesta) și Zeno Fodor (teatrológ, directorul Centrului Teatral Franco-Român) a acordat următoarele premii:

- Premiul pentru cel mai bun spectacol: **Kasimir și Karolina** (Teatrul „Tamási Áron“ din Sfântu Gheorghe).
- Premiul pentru regie: **László Bocsárdi** (pentru spectacolul *Kasimir și Karolina*).

- Premiul pentru interpretare masculină: **Lóránd Váta** (pentru rolul din *Alexanderplatz*).
- Premiul pentru interpretare feminină: **Ioana Gajdó** (pentru rolul din *Cu mâna pe ciocan*).
- Premiul special al juriului, pentru omogenitatea interpretării actricești: colectivul de realizatori ai spectacolului **Cvartetul**.
- Premiul special al juriului, pentru înnoirea limbajului teatral: colectivul de realizatori ai spectacolului **Legământul de sânge**.
- Premiul publicului, acordat de către un juriu format din spectatori: **Fierarul satului**, un spectacol al Teatrului Studio „Figura” din Gheorgheni.
- Redacția revistei „Függöny” („Cortina”), revistă de teatru în limba maghiară, redactată la Cluj și care apare numai pe internet, a acordat premiul „Függöny” spectacolului de cabaret **La gongul spart** (Teatrul „Csiky Gergely” din Timișoara).

Irina IONESCU

Arad – Clasicul tradițional

Cel mai important eveniment cultural arădean al anului – Festivalul de Teatru Clasic –, ajuns deja la cea de-a VII-a ediție, s-a desfășurat, în orașul de pe malul Mureșului, între 6 și 14 octombrie 2001.

Timp de nouă zile, organizatorii – Consiliul Municipal Arad, Teatrul de Stat Arad, Fundația Culturală ART CLASIC – bucurându-se de sprijinul Ministerului Culturii, al UNITER, a numeroși și foarte generoși sponsori – Brauunion România, Direcția vânzări; Hotel Ardealul; Agrirom S.R.L.; Hotel Restaurant Central; Clubul Rotary – au oferit publicului din localitate o selecție de spectacole având la bază texte clasice ale dramaturgiei universale (certitudini, valori verificate în timp) sau teme/motive/personaje ale literaturii clasice greco-latine în interpretări postmoderne înscenate cu mijloace multimedia, precum *Odiseea 2001*, de Cătălina Buzoianu.

Întrucât m-am aflat la Arad pentru prima oară, nu pot spune cât de consecvent este Festivalul cu sine însuși,

cât de bine respectă în fiecare an tematica pe care și-o propune și ce progrese face de la o ediție la alta.

Cred că n-ar strica totuși o selecție mai dură a spectacolelor din program, astfel încât ceea ce se prezintă să fie din punct de vedere valoric peste monștrii obișnuite la Arad – lucru nu foarte greu de realizat, ținând cont de nivelul scăzut de performanță în teatrul de aici.

Amăgirea competitivității scenei arădene n-ar fi trebuit să existe, din păcate, la sfârșitul Festivalului – situație ivită însă destul de ușor anul acesta.

Este bine și de la bun început știut faptul că au existat, ca întotdeauna, o serie de factori perturbatori în organizarea Festivalului, precum lipsa fondurilor necesare până în ultimele momente posibile, comoditatea unor trupe de a se deplasa până la Arad, onorariile prea mari cerute de anumite VIP-uri ale capitalei, actori care joacă în patru-cinci spectacole la teatrele unde sunt angajați și care odată plecați la un festival provoacă închiderea stagiunii